

Товариство готичного ексгосеру, психологічної драми та сімейної саги.

WRITE OR DIE

ВОЛОТЯНА ДРУЖИНА

Кей Кроністер

Хай підпруть уривки ці мою руїну¹.

Т. С. Еліот
«Безплідна земля»

¹ Переклад І. Драча. (Тут і далі — прим. перекл.)

имовими ночами вони палили в каміні важкі бруски сушеного торфу, вдихаючи аромат священної землі, поки батько міряв кроками кімнату й переповідав історію пакту родини Геддеслі.

Він казав: «Наші традиції благородні, древні».

Він казав: «Болото завжди належало нам, а ми — йому».

Він казав: «Тисячоліття тому нашого прародича вкинули до трясовини, щоб покарати за переступ, якого він не вчиняв. Йому збрили волосся, зв'язали руки, засунули до рота кляп, а в кишені понапихали каміння. Але він не загинув. Ніхто не знає, які химерні перемовини велися тоді під болотяною поверхнею. Але відтоді болото було в ньому. Коли наш пращур вийшов з його глибин, разом з ним вийшла жінка, яка стала його дружиною. “Тепер ти зобов’язаний піклуватися про цю землю, — сказала вона йому своєю мовою. — Твої сини через шлюб поновлюватимуть угоду між нами. Твій рід нехай не змішується, не розгалужується”».

Він казав: «Непорочна чистота — ось яким був шлях наших прабатьків».

Він казав: «Безпідставні підозри в чаклунстві вигнали наших предків зі старої країни уже й не згадати скільки років тому. Але першого Геддеслі, який ступив на американську землю, лоза¹ і пакт, що зв’язував його, привели в самісіньке серце цього болота у Західній Вірджинії, і тут він і збудував наш дім».

¹ Тут ідеться про лозоходіння — псевдонаукову практику, яка стверджує, що за допомогою лози (зазвичай У-подібної форми) можна виявляти розташовані під землею об’єкти, як-от підземні води, поклади природних копалин тощо.

Батько підняв старовинний глобус, притис вказівний палець до темної широчині Атлантичного океану і, возз'єднуючи голосом континенти, які розділив час, прорік: «Це ті самі гори. Ті самі водні вени. Ми — уродженці цієї землі. І по сей день — хранителі болота».

Він сказав: «Болото завжди належало нам, а ми — йому».

І вони замріяно слухали, усі п'ятеро, позбивавшись у купу з ковдр, рук, ніг і дрімотливих голів: Норине підборіддя лежало у Венни на плечі, а ноги заплуталися між ногами Персі; сам Персі поклав маленьку голову Еді на коліна, і вона гладила його мокре після купання волосся, прихилившись спиною до спини Чарлі. Їм було так тепло, і вони були так близько.

Пізніше ніхто з них не міг пригадати, де була їхня мати, поки батько розповідав цю історію.

Літо

Нора

Нора знайшла порушників, що проросли на дні сухої канави. Цілий звивистий яскравий рядок. Міцні, з широкими голівками, вони ніби зростали тут місяцями, хоча їм не могло бути більше як тиждень.

Її брат Персі йшов за кілька кроків позаду й викорчовував осоку, що знов і знов уперто з'являлася на схилах канави, хай скільки разів її виривали. Ще трошки — і він побачить. Він знатиме. Його обличчя переміниться: губи втягнуться, аж майже зникнуть з виду; очі примружаться й опустяться, ніби варто лише уважно придивитися, і він зуміє розгледіти, як саме цієї миті порушники проростають зі своїх зернят. Глибокий і зосереджений спокій, що находив на нього під час роботи на болоті — а іноді, якщо щастило, залишався з ним і опісля, — зміниться панікою. Решту дня він мучитиметься численними «а що, як?» і «що тепер?». Годинами то розкриватиме, то згортатиме стару потріпану копію «Польового довідника з флори високогірних боліт» у марній надії, що там якимось дивом з'явиться назва і зображення порушників. Урешті-решт набере сміливості й розкаже про них батькові, який не матиме ані найменшого уявлення, чим тут зарадити, тож — залежно від настрою — або буде грізно розмахувати руками і накаже «краще старатися!», або ж просто кивне, буцімто уже давно про це знав, і ще глибше порине у свою хворобу, ніби це відчай пожирав його шлунок, а не рак. Після того решту вечора всі

поводитимуться з підкресленою ввічливістю, що, мов розтягнена до тонкого плівка, прикриватиме їхній гнів: Персі зневажатиме Чарлі за неналежне виконання роботи хранителя, що було його обов'язком як первістка; Чарлі зневажатиме Персі за нагадування про те, що саме він мав би цим займатися; Еда зневажатиме їх обох за те, що засмутили батька; а Нора змушена буде сидіти за мовчазним вечірнім столом, не зневажаючи нікого, налякана крихкістю уз, які їх зв'язували.

Зиркнувши крадькома на брата, вона згребла порушників у кулак і висмикнула при самій основі. Серце гучно калатало, але вона відчула легке полегшення, коли піднесла руку до кишені й заховала порушників, переконана, що тепер вечір врятовано. Персі й надалі перебуватиме в спокійному й зосередженому напівзамріяному стані. Він зможе сказати батькові, що очистив канал достатньо, щоб відкрити шлюз, який стримував річку, і затопити спрагле болото без ризику заразити його. Чарлі висловить порожню, але щирі пропозицію допомогти з процесом, на що Персі відповість, що все гаразд й у цьому немає провини Чарлі, і навіть не злукавить. Еда приготує на вечерю щось їстівне.

Але тут Персі присів навпочіпки позаду неї, і Нора побачила, що він знайшов обірвані ніжки, які полишалися в землі, — тоненькі, але примітні оранжеві стрижні. Нора лише зараз усвідомила, що він нізащо їх не пропустив би, але легше від цього не стало, бо тепер порушники були її провиною.

— Що це? — спитав Персі.

— Не знаю, — відповіла Нора безбарвним голосом, стискаючи воскуваті ніжки порушників у кишені, аж доки пальці зімкнулися в кулак.

— Невже ти цього не помітила?

— Чого саме?

— Ось, дивися.

Нора неохоче розвернулася і підійшла до нього. Персі був на два роки молодший за неї — двадцять два проти її двадцяти чотирьох, — але такий напористий і самовпевнений у старих забродних чоботях їхнього батька. За якийсь фут від його згорбленої постаті вона спинилася і схрестила руки на грудях. Жменька порушників у кишені обпалювала, ніби вони проростали з її стегна.

— Що? — запитала Нора.

— Кепські справи, — Персі відгорнув пальцями землю, розкопавши в темному ґрунті білу грудку із залишками ніжок. Чути було, як вони рвалися, коли він висмикував їх. З його кулака звисало обідране павутиноподібне кореневище.

— О, — тільки й мовила Нора, бо знала, що Персі розхвилюється, якщо вона погодиться, що все погано, і розсердиться, якщо почне сперечатися.

— Це щось *нове*, — заявив він. — Я навіть не знаю, що саме. Ці оранжеві ніжки... я ніколи таких не бачив.

Нора опустила руки, тоді знову схрестила їх.

— Ну, ти їх витягнув. Та й однаково це лише канава.

— Так, але канава веде до болотяного гирла, — сказав Персі, ніби вона сама цього не знала. — Усе, що є в канаві, може потрапити в болото. І я не витягнув їх. Коріння лишилося.

— То викопай його.

— З грибами це не допоможе, — він узявся розгрібати пальцями маленький кратер, який залишився після порушників. — Воно тут повсюди, — Персі був на межі відчаю. — Повсюди.

Нора м'яла пальцями порушників у кишені, борючись із бажанням попросити Персі заспокоїтися, бо це на нього ніколи не діяло. Їй хотілося, щоб він не тривожився так увесь час. Страх, який збадьорював його, на неї лиш наганяв втому й безпорадність, від яких опускалися руки. Вона не гірше за нього розуміла: поява порушників свідчила, що щось не так. Але якщо вона допустить думку, що болото може серйозно захворіти й загинути, це означало б, що світ став ворожим, майбутнє — позбавленим надії, а їхнє спільне життя таке ж непевне і незначне, як і життя мушок, що втрапляють до глечиків рослини-хижака сарраценії і вже ніколи не вибираються звідти. Тому вона про це не думала. Вони робили що могли: напували спрагле болото відфільтрованою водою, яку відкачували з річки, виполювали порушників, яких знаходили, старалися якомога рідше ходити ніжним тремтливим килимом сфагнового моху довкола гирла болота, та й то лише босоніж.

— Може, Чарлі знатиме, що робити, — мовила Нора.

Вони обоє знали, що Чарлі не знає, що робити. Що насправді Чарлі був хранителем болота лише на словах, а не коли доходило до справи. Але Нора сподівалася, що нагадування про те, що Персі не є хранителем, ані навіть наступним у черзі на цю роль, розхолодить його, і він повернеться з нею до будинку.

Персі у відповідь кинув на неї недобрий погляд. Судячи з того погляду, він розумів, що вона намагалася задіти його за живе, але не визнавав, що їй це вдалося.

— Я мушу сказати татові, — ледь чутно пробурмотів він, а отже, говорив радше сам до себе, ніж до неї.

Нора відірвала пальці від грибного місива у кишені сукні і рушила за Персі бугристим ландшафтом із западин та

горбів, настільки близько, що іноді вони торкалися одне одного, коли вибирали, куди ступити, керуючись однаковими інстинктами. Як дійшли до будинку, поставали на задньому порозі і, за звичкою спершись одне на одного для рівноваги, почали відчищати ноги від мокрої землі. Вони все ще чистили їх, коли Еда відчинила задні двері й повідомила їм, що батько вмирає.

Батько лежав на купі подушок на своєму ліжку з балдахіном, і з-під гори фланелевих ковдр стирчали лише його голова та шия. Норі він здавався не ближчим до смерті, ніж зранку. Хіба що більш стривоженим, а таким вона його давно не бачила.

— Ходіть сюди, ближче, — сказав він їм. — Ви марнуєте час, якого в нас немає. Де Чарлі?

Нора стояла позаду Персі в проході — страх ослухатися батька лиш трошечки поступався страху наблизитися до нього. Вона чомусь була певна, що батько неодмінно здогадається про жмут порушників у неї в кишені.

— Він, мабуть, у кабінеті, татуню, — сказала Еда, поправляючи подушки на ліжку.

— Ну то приведіть його! — наказав батько. — Хто-небудь.

Нора з Персі перезирнулися — жодному не хотілося йти по Чарлі. Їхні мовчазні перемовини урвала Еда, прошмигнувши повз них із важким зітханням, мовляв, усе доводиться робити самій. Нора і Персі залишилися стояти на місці. Нора втупилася у кривий клинок волосся між вухом Персі та шиєю, відчуваючи, як гриби зловіще відтягують кишеню. Персі злегка тремтів, здригався усім тілом. Нора помітила

це по тому, як край дверної рами то зникав, то з'являвся у нього за вухом. Ну чому він мусить все розповідати татові? Його голос уже заскреготів у горлі, коли на сходах загупали шаркотливі, нерівні кроки Чарлі і зрештою наблизилися до спальні. Брат увійшов до кімнати, спираючись на Еду, яка вгиналася під його вагою, і вони незграбно похитувалися. «Будь ласка, просто відпусти», — пробурмотів Чарлі собі під ніс. «Ти *впадеш*», — сказала Еда, на що він відповів: «Усе *гарзд*», — і вона нарешті посадовила його грудю на скриню біля підніжжя ліжка, де він і сидів зі збентеженим виразом обличчя, заплющивши очі, ніби так сподівався відгородитися від болю.

Еда кинула на нього швидкий винуватий погляд і знову заходилася поправляти батькові покривала, стягуючи ковдри, які перед тим була підіткнула, щоб взути йому капці. У темній безодні ковдр ноги батька, обтягнуті шкарпетками, видавалися на диво маленькими, м'якими та вразливими, і в Нори виникло відчуття, що їй варто би відвернутися, але вона цього не зробила, бо це було б надто помітно і лише присоромило б його ще дужче. Тож усі троє мовчки чекали, поки Еда марно намагалася запхати батькову праву ногу в капець.

— Облиш це, — батькові раптом урвався терпець, і він сіпнув затягнутою в шкарпетку ногою в бік дочки. Еда відсахнулася, присоромлена, і залишилася сидіти навприсядки біля ліжка, хоч позаду неї і стояв вільний стілець.

— А тепер слухайте мене, — заговорив батько. — Усе йде до свого природного завершення. Ви мусите повернути Венну, перш ніж настане час провести обмін.

Довгий час ніхто не говорив. Нора вже й не пригадувала, коли хтось востаннє промовляв уголос це ім'я.

— Венну? — порушила тишу Еда. — Ви хочете, щоб тут була Венна?

— Так, — підтвердив батько. — Ви всі мусите бути тут.

— Я... не знаю, чи Венна приїде, — сказала Еда. Десь протягом останніх кількох місяців вона почала розмовляти з батьком таким само повільним, розміреним тоном, яким іноді говорила з Норою: ніби вони обоє були дикими звірами, яких їй треба було присмирити, — але небезпечними, тож у її голосі повсякчас вчувалися нотки страху. — Вона не говорила з нами вже... десять років? Вона хоч знає, що ви хворі?

— Венна приїде, якщо їй скажуть, — відповів тато незворушно. — Вона знає свій обов'язок.

Нора дивилася на Еду в очікуванні реакції, але погляд Еди був спрямований повз неї, до Чарлі, і благав його втрутитися. Чарлі, як і завжди, мовчав.

— У вас обмаль часу, — нагадав батько. — Приведіть її сюди. Підготуйте все. Будь ласка, — заплющив очі, і на мить здалося, що він затамував подих. Норі подумалося, що так він, певно, виглядатиме, коли помре, і їй відразу стало соромно за такі думки, ніби вони могли якось прискорити процес.

— Ну добре, — сказав батько, виринувши назад. — Це все. Хоча є ще дещо: Елеоноро, принесеш мої речі зі стола? Я хочу трохи пописати.

Нора здивувалася такому проханню, і водночас їй мало не перехопило подих від радості. Батько ніколи раніше не просив її допомогти з мемуарами. Він завжди просив лише

Персі, пояснюючи це тим, що записування мемуарів під диктовку було частиною його освіти, але насправді — вони всі це знали, навіть Чарлі, який завжди вдавав, що ні про що не здогадується, — тому, що Персі був єдиним з них, на кого батько будь-коли покладався. Нору, варто визнати, його мемуари мало цікавили. Батько і так вивалював їхній зміст на неї — та й на них усіх — у формі довгих, заплутаних лекцій-історій, відколи вона була ще надто мала, аби щось розуміти. Але *що* її цікавило — це бути вибраною. Втіху лише трохи затьмарювали порушники в кишені, що, здавалося, лише чекали слухної нагоди, щоб випасти на підлогу.

З виразу обличчя Персі Нора бачила, як його зачепило і навіть розізлило, що його оминули увагою, але він знав, що краще просто промовчати. Він пробурмотів щось нерозбірливе й вислизнув з кімнати. Нора рушила за ним, щоб сказати, що їй шкода, що вона не *просила* про це і навіть не знає, чому батько вибрав саме її, але вона й до сходів не встигла дійти, а Персі вже був у самому низу.

У батьковому кабінеті вона взяла важкий томик, обтягнутий козячою шкірою, якого раніше їй не дозволялося торкатися, перед тим перевіривши, чи під нігті не понабилося бруду. Коли повернулася до батькової спальні, там лишилася тільки Еда.

— Давайте я приготую вам щось поїсти, тату? — впрошувала сестра. — Ви відразу почуватиметеся краще.

Він їй не відповів.

— Елеоноро, моя найменшенька, — сказав натомість, глянувши на двері. — Едо, уступи їй стілець. Тобі не обов'язково тут бути.